

Hilbrand liet Bergen in shock achter

Wat gebeurt er met een gemeente wanneer ze op de landelijke televisie wordt beschuldigd van corruptie, willekeur en machtsmisbruik en daar niets tegenin kan brengen? Het overkwam Bergen, dat de twijfelachtige eer had als eerste aan de beurt te zijn in de BNNVARA-serie *Opstandelingen*. De uitzending zorgde voor een schokgolf in de organisatie en angst onder de medewerkers. Burgemeester Hetty Hafkamp: 'Het is te erg voor woorden.'

BNNVARA heeft een missie. De publieke-omroeporganisatie wil, volgens de eigen website, overal impact hebben en, door bij de inhoud van de programma's de juiste vorm te kiezen, maximaal effect realiseren. En die programma's moeten een 'positief effect' hebben op de samenleving.

In die missie lijkt BNNVARA in het Noord-Hollandse Bergen niet geslaagd. Impact had de uitzending van *Opstandelingen* zeker: het was de dag later het gesprek van de dag op straat en in het gemeentehuis. Maar of het effect ook zo positief was, valt te betwijfelen. Het bezoek van Sophie Hilbrand en haar cameraploeg heeft er in ieder geval toe geleid dat diverse ambtenaren niet langer willen werken voor de gemeente Bergen omdat ze zich bedreigd en geïntimideerd voelen. En voor burgemeester Hetty Hafkamp was het aanleiding om haar ervaringen via *VNG Magazine* te delen met collega's, opdat zij zich kunnen voorbereiden als er bij hen een cameraploeg op de stroep staat.

Bestuurlijk onrecht

Een korte samenvatting van wat voorafging. In de serie *Opstandelingen* bezocht Sophie Hilbrand dit voorjaar: buurten en dorpen waar bewoners zich het slachtoffer voelen van voortdurend bestuurlijk onrecht en in conflict zijn met het lokaal bestuur of met elkaar. Iedere aflevering draaide om een lokaal conflict. Hilbrand wilde, volgens de website van BNNVARA, samen met de opstandelingen en bestuurders de kern van het probleem ontrafelen.

Van dat 'samen ontrafelen' kwam in de

uitzending over Bergen niet veel terecht. Tot verbijstering van burgemeester Hafkamp, die de uitzending niet van tevoren mocht zien, bleven er van de drie uur die zij met Sophie Hilbrand had gesproken, hooguit vier minuten over. De rest van de drie kwartier duerden de uitzending kwamen vooral boze inwoners van de actiegroep *Samen Bergen Verzetten* aan het woord. Zij beschuldigen de gemeente – en vooral de burgemeester – van willekeur, machtsmisbruik en corruptie.

Het gaat hier te ver om in te gaan op de inhoud van het programma. Dat is online te zien, voor de liefhebber. Over de verschillen die aan de orde kwamen, is al veel geschreven in de regionale pers en bijvoorbeeld ook in *NRC Handelsblad*. In die zin was *Opstandelingen* niet onthullend. Maar de impact die een televisieprogramma als dit heeft op de gemeente, was onverwacht groot. Het heeft er zelfs toe geleid dat ambtenaren van de BUCH, de gezamenlijke ambtelijke organisatie van Bergen, Uirgeest, Castricum en Heiloo, niet meer voor Bergen willen werken, uit angst voor

'Dat de publieke omroep hieraan mee-werkt, vind ik schaamteloos'

intimidatie of geweld door verongelukkigte inwoners.

Niet geheel ten onrechte. Het programma eindigde met een nachtelijke autorit door Bergen. In de auto: de boze inwoner om wie de uitzending draaide, Fred Vos, en Sophie Hilbrand. Als ze stoppen, zegt Vos: 'Die woning is het, dit is de volgende corrupte ambtenaar.' Hilbrand: 'Zij is de volgende die moet hangen?' Vos: 'Ja, honderd procent.'

Op het verkeerde been gezet

Voor burgemeester Hafkamp heeft nooit ter discussie gestaan of ze aan het programma zou meewerken. 'De gemeente heeft een verantwoordelijkheid om zaken uit te leggen, te vertellen waarom dingen gaan zoals ze gaan. Daar willen we volstrekt open over zijn en als dat in een televisieprogramma kan, dan moeten we dat vooral doen.' Achteraf voelt ze zich door BNNVARA op het verkeerde been gezet. 'De insteek was: een kritisch programma over de verhouding tussen boze inwoners en hun gemeentebestuur. Het zou niet zozeer over casuïstiek gaan, maar meer

over de vraag: hoe ga je als lokale overheid om met kritische inwoners? Nou, daar wilden we best over praten.'

In het urenlange interview met Hilbrand kwam tot haar verrassing toch allerlei casuïstiek langs, met opvallend veel detailzaken waarop Hafkamp niet direct en ter plekke kon reageren. 'Ik ben geen portefeuillehouder ruimtelijke ordening. Als ik vooraf was geïnformeerd over de dossiers die aan de orde zouden komen, had ik me erin kunnen verdiepen. Wat ik op dat moment niet wist, heb ik later naar de redactie van het programma gestuurd. In de hoop en verwachting dat het in de uitzending zou worden verwerkt.'

Wat niet gebeurde. Terwijl Hafkamp nog zo haar best had gedaan: 'Het is altijd lastig om uit te leggen waarom op de ene plek in een gemeente iets wel kan, en op een andere plek niet. Natuurlijk is het vreselijk en ingrijpend als iemand zijn woning uit moet, ook al is het een verbouwde kippenschuur. Maar het is wel zoals wij de zaken hier met elkaar hebben afgesproken. Ik heb uitvoerig toegelicht hoe regelingen wer-

ken, zoals de ruimte-voor-ruimte-regeling die via de provincie loopt. Ik begrijp dat de redactie hierover ook nog contact met de provincie heeft gehad. Maar niets daarvan kwam terug in de uitzending. Het ging niet meer om hoor en wederhoor.'

Niet welkom

Dat het wel eens de verkeerde kant op zou kunnen gaan, begon bij de gemeente een dag voor de uitzending te dagen. 'BNNVARA kondigde het eerste deel van *Opstandelingen* aan op de radio en 's avonds zou *Radio* er ook over gaan. We hebben toen erg ons best gedaan om daar aan tafel aan te schuiven, maar daar kon volgens de redactie van *Radio* geen sprake van zijn. Onze wethouder wilde graag vertellen hoe het zit met de regelingen, maar hij was niet welkom. Dan zou het te veel een "Bergens verhaal" worden.'

Ook de deur van de radiostudio viel dicht voor de neus van de gemeente toen die vroeg of ze haar kant van de zaak mocht belichten. 'Sterker nog, ik werd op de radio door Sophie Hilbrand

Burgemeester Hetty Hafkamp:

'Dit is zó ondermijnend voor het openbaar bestuur.'

op een heel kwalijke manier afgeschilderd, dat ik dacht: hoe bestraft dit, we hebben dik drie uur met elkaar zitten praten?'

Het 'buitengewoon eenzijdige beeld' dat uiteindelijk op tv werd geschetst leidde in Bergen tot veel tumult. In het gemeentehuis, en daarbuiten. 'Veel inwoners reageerden boos; zij herkenden hun gemeente niet in het programma.'

Schokgolf

De schokgolf die door de ambtelijke organisatie ging, was groot. Er zijn medewerkers die niet meer in beeld willen komen, of hun naam niet meer in brie-

ven van de gemeente vermeld willen, bang om op Facebook te komen. 'Dat heeft alles te maken met die ene inwoner die op tv zo op het schild is gehesen', zegt Hafkamp. 'Hij roept van alles over de ambtenaren en gaat daarbij tot het randje, zodat het nèt geen smaad of laster is. Het leidt er wel toe dat er collega's zijn die niet meer voor Bergen willen werken en alleen nog de drie andere gemeenten van de BUCH willen adviseren. Voor bepaalde onderwerpen krijg ik de ambtenaar niet meer mee naar de raadscommissie. Dat respecteer ik, maar ik vind het wel erg.'

De burgemeester verwijt BNNVARA

niet dat de gemeente en haar ambtenaren hard worden aangevallen op de Facebookpagina *Samen Bergen Verzetten*. 'Waar ik ze wél verantwoordelijk voor houd, is dat ze in de uitzending ambtenaren framen op een manier waardoor zij zich onveilig gaan voelen. Dat een publieke-omroeporganisatie hieraan meewerkt, vind ik schaaamteloos. En zorgelijk, we werken allemaal met hart en ziel voor de publieke zaak. Als burgemeester weet ik dat het erbij hoort de kop van Jut te zijn, maar ambtenaren kunnen zich niet verdedigen.' Dat slotfragment is ook wat Hafkamp als het meest stuitend heeft ervaren.

‘Dat ze voor het huis van een medewerker staan en Hilbrand dan zegt: “Zij is de volgende die moet hangen”, of woorden van die strekking. Ik vond het vreselijk om te zien. Het gaat om onze medewerker die daar te grazen wordt genomen. Er gaat gewoon een dreiging vanuit, ongelooflijk intimiderend. Dat vond ik te erg voor woorden.’

Bewuste afweging

Het lijkt een doelbewuste keuze van BNNVARA te zijn geweest om Bergen te framen als het Palermo van Noord-Holland. Hafkamp: ‘Ineens ging het ook over corruptie en vastgoed. Wij wisten niet dat dat aan de orde zou komen, daar ben ik ook niet over bevraagd. Het was een bewuste afweging van de redactie om dat niet vooraf met ons te bespreken.’

Voor de tv-journalistiek gelden bijvoorbeeld andere wetten dan voor de schrijvende pers. Dit artikel kreeg de burgemeester vooraf ter inzage om feitelijke onjuistheden te corrigeren, maar de uitzending mocht de gemeente niet bekijken. ‘Dat was volstrekt uitgesloten’, zegt Hafkamp. ‘We konden ons dus ook niet voorbereiden op de reacties vanuit de samenleving.’

Tot 19 juni, de dag van de uitzending, had Hafkamp BNNVARA nog hoog zitten. Zeker de VARA, die een goede reputatie heeft met kwalitatief hoogstaande journalistieke producties. ‘Vorig jaar trad daar een nieuwe directie aan. Ik heb het interview met de twee directeurs doorgelezen en het is echt heel mooi waarvoor zij zeggen te staan. Dat komt heel integer over. Maar ik vind wat hier is gebeurd, helemaal niet getuigen van integriteit en zorgvuldige journalistiek. Integendeel, ik had er heel andere verwachtingen van. Ik kan niet anders dan concluderen dat het een bewuste keuze is geweest om het op deze manier te doen en niet om een zorgvuldige afweging te maken.’

Ondermijning

Hafkamp aarzelt niet het woord ‘ondermijning’ in de mond te nemen. ‘Wat

In het programma *Opstandelingen* laten wij zien hoe en waarom burgers opstandelingen worden. *Opstandelingen* is, zoals veel programma’s van BNNVARA, gebaseerd op journalistieke regels die wij in acht nemen en waaraan wij getoetst mogen worden. Hierover willen we altijd het gesprek aangaan. We hebben de burgemeester dan ook uitgenodigd om binnenkort hierover van gedachten te wisselen.

Onze verhalen worden uitvoerig gerechercheerd en in Bergen hebben wij een groot aantal onderbouwde klachten aangetroffen. Illustratief is het feit dat vier actiegroe-

pen de minister hebben gevraagd in te grijpen in Bergen.

Over de inhoud van het programma is de gemeente van tevoren op de hoogte gesteld. De lengte van het interview met burgemeester Hafkamp is niet ongebruikelijk. Tijdens het gesprek kwamen de vele aantijgingen en slechte ervaringen van burgers in Bergen aan de orde. De burgemeester had niet alle kennis paraat en heeft dit later op ons verzoek aangeleverd. Klachten van burgers die na dit wederhoor en grondig onderzoek door onze redactie, indertijd niet (voldoende) gegrond bleken te zijn, hebben wij uit de uitzending gehaald.

hier is gebeurd, raakt veel gemeenten. Er is een beeld geschetst van een overheid die sjoemelt en corrupt is. Dit is zo ondermijnd voor het openbaar bestuur. De mensen in de buitendienst worden op straat aangesproken: wat is dat voor een bende op het gemeentehuis? Onze medewerkers moeten hun werk veilig kunnen doen. Naar aanleiding van de uitzending hebben we bijeenkomsten georganiseerd waar iedereen z’n vragen kon stellen. Ze kunnen hun eigen conclusies trekken, maar het is goed om uit te leggen hoe zo’n programma is gemaakt, en dat er soms situaties zijn waar gehandhaafd moet worden.’

Tegen haar collega’s die in de toekomst ook het verzoek krijgen om mee te doen

‘In de montage is veel geknipt en geplakt’

ik de zaken zo goed mogelijk wilde uitleggen.

‘Het voorgesprek was ook heel goed. Dat later de insteek toch een heel andere blijkt te zijn, dat heeft me wel overvallen. In de montage is ook veel geknipt en geplakt. De eerste shot van het interview was Sophie Hilbrand die in haar papieren zit te bladeren, ik zit gewoon te wachten. Maar het lijkt alsof we beiden naar de tafel zitten te staren, in een ijzige stilte. Dat zo een bepaald beeld wordt gecreëerd, is iammer.’

aan een dergelijk programma, zegt ze: ‘Altijd doen. Of je wel of niet meewerkt, dat programma wordt toch gemaakt. Dan kun je maar beter meewerken, ook omdat we als gemeente een verantwoordelijkheid hebben om dingen uit te leggen, dat is ons werk.’

Montage

Wat ze ook wil meegeven, is: baken een interview af in tijd. ‘Ik wist niet dat het drie uur zou duren. Het liep ook niet zo soepel, vaak moesten de vragen overgedaan worden. De antwoorden overigens niet. Ik had geen dringende afspraken de rest van de middag, dus daar wilde ik wel aan meewerken omdat ik de zaken zo goed mogelijk wilde uitleggen.’

‘Het voorgesprek was ook heel goed. Dat later de insteek toch een heel andere blijkt te zijn, dat heeft me wel overvallen. In de montage is ook veel geknipt en geplakt. De eerste shot van het interview was Sophie Hilbrand die in haar papieren zit te bladeren, ik zit gewoon te wachten. Maar het lijkt alsof we beiden naar de tafel zitten te staren, in een ijzige stilte. Dat zo een bepaald beeld wordt gecreëerd, is iammer.’